



ČUVARI

STABILNOSTII

Euro - problem ili nada

Euro je u svojoj 14. godini i polazi do sada najteži test. Možda je malo reći zrelosti, ali, svakako, nije mnogo reći opstanka u životu. Nakon dugog izbjegavanja da se problemu pogleda u oči, Evropske unija je konačno, pred pragom novog poglavlja. O ideji eura se govori još od 70-ih godina prošlog vijeka, mada istorija pokazuje da je ideja ujedinjenog evropskog prostora veoma stara. Naravno, mijenjanje istorijskog i vremenaskog konteksta donosilo je različito uobličavanje inicijalne ideje u različitim periodima. Ideja ujedinjenosti, sigurno, najjače je izražena u utemeljenju zajedničke valute. Pad Berlinskog zida, ujedinjenje Njemačke i njena blistava razvoja budućnost su proizveli i određenu vrstu straha u ostalim zemljama, te je tada Miteran politički prilično eksplicitno ponovo otvorio pitanje zajedničke monetarne valute, što dovodi do konačnog oblikovanja ideje o euru 1992. godine. Nakon deset godina, 2002. godine, došlo je do zvaničnog usvajanja eura. Mnogi se danas pitaju, da li je to bilo, ipak, prerano.

Ono što staru damu - Evropu čini tako interesantnom i lijepom su njene razlike. Međutim, te razlike je, isto tako, čine i prilično nehomogenim sistemom za funkcionisanje zajedničke valute. Monetarna unija, pored volje, zahtijeva visoki stepen, ne samo ekonomske i socijalne, nego i političke integrisanosti da bi mogla da uspije. Evropska unija nije uspjela da obezbijedi, u potrebnoj mjeri, upravo taj temelj. Razlozi za to su mnogi, ali istorijsko iskustvo pokazuje da su osnovni razlozi nejednake uspješnosti i parcijalni interesi "centralnih" i tzv. perifernih zemalja. Slikovito rečeno, kad god bi periferija "cvjetala", centar bi "patio" i obrnuto. Problem su svakako velike razlike u nivou razvijenosti i produktivnosti, različite kvantitativne i kvalitativne karakteristike stanovništva i njihovi mentaliteti, te veoma nizak stepen interne mobilnosti radne snage. Ako se tome još dodaju posebni fiskalni i bankarski sistemi, nedostatnost zajedničkog budžeta i zajedničkih mehanizama kontrole javne potrošnje i zaduživanja, postaje prilično jasno da svaka dolazeća kriza ugrožava uspješnost eura.

Euro kriza, možda, istoričarima donosi velika uzbuđenja, jer se iz dana u dan situacija mijenja, a evropskoj javnosti, sigurno, donosi strepnju i velika očekivanja. Jasno je da se do konačnog rješenja neće lako doći. U prvom planu,

Dijagnoza krize eura je prilično jasna, te iz nje proizilazi i "terapijski program", još većeg stepena integrisanosti EU. Saopštenja evropskih zvaničnika, sve više, sadrže poruku da se mora kreirati vizija, odnosno razmišljati o daljoj budućnosti. Može se reći da je euro od problema postao instrument kreiranja nove vizije i potvrde održivosti i perspektive evropske integracije

stoji rješavanje kriznih procesa u Grčkoj, Španiji i Italiji. Naravno, da će njihovo rješenje biti kratkoročno, tj. predstavljace novčanu infuziju u bankarske sisteme. Ali infuzija ne liječi "bolest". To radi, prije svega, dobro postavljena dijagnoza i, naravno, terapijski program. Dijagnoza krize eura je prilično jasna, te iz nje proizilazi i

jednička izjava evropskih zvaničnika da je potrebno i više zajedničke politike, odnosno prenošenje, korak po korak, sve više nadležnosti na nadnacionalni nivo. Kao primjer navodimo, mehanizam kontrole, koji otvara mogućnost da Evropska komisija može procjenjivati stanje ekonomije i konkurentnosti pojedinih zemalja, kako bi se nacionalne vlade morale pozabaviti svojim slabostima ili, pak, definisanu nadzornu ulogu Evropske centralne banke nad bankama što je korak do stvaranja bankarske unije.

Sigurno je da realizacija vizije "više zajedničke politike" nije lak proces za države članice. Naročito ako se uzmu u obzir kontraargumenti, kao što je moguće gubljenje dijela suvereniteta. Na primjer, spekulise se da bi se na taj način napravio još veći jaz između Velike Britanije i ostatka EU, iako Dejvid Kameron i Džordž Ozbourn, upravo, predlažu ideju veće političke unije.

No, ono što uprkos velikom skepticizmu i bojazni, postaje jasnije jeste činjenica da će Evropska unija i euro položiti ovaj veliki test. To su pokazali izbori u nekim zemljama. Grčka koja vapi za solidarnošću, Francuska koja ide lijevo, Italija koja, dođuše ne direktnim izborom, uvodi reforme. Što će reći da Evropljani i dalje vjeruju u svoje demokratije i ujedinjenost. Recimo, fascinantno veliki odziv birača u Francuskoj, kao i njihov izbor, daje svima lekciju o tome. Ono što Evropsku uniju čini jakom jeste njen multikulturalizam, raznovrsnost proizvoda i ekonomski resursi, te demokratije država članica. Međutim, skup pojedinačnih demokratija nije dovoljan imenilac za uspjeh. Potrebna je sinergija realizacijom vizije "više zajedničke politike". Shodno tome, možemo zaključiti da je euro od problema postao instrument kreiranja nove vizije i potvrde održivosti i perspektive evropske integracije. Izgleda da je nadživio svoju početnu ideju.

Autorka je viši kontrolor u Odjeljenju za analizu sistema Sektor za kontrolu Centralna banka Crne Gore

PIŠE



Mr MAJA
IVANOVIĆ

"terapijski program", još većeg stepena integrisanosti Unije. Saopštenja evropskih zvaničnika, sve više, sadrže poruku da se mora kreirati vizija, odnosno razmišljati o daljoj budućnosti. Shodno tome, Angela Merkel navodi da je Evropi potrebna fiskalna unija, tj. zajednička budžetska politika, veća konkurentnost proizvoda, ujednačenost sistema obrazovanja i zdravlja, da bi se jačala unutrašnja mobilnost rada i sl. Konačno, nakon Samita 28. i 29. juna, slijedi za-